

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér Grafiky I. / škola Dalibora Smutného

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KRAJINA / MÍSTO / PROSTOR
LANDSCAPE / PLACE / SPACE

Vypracovala: Alena Kožená

Vedoucí diplomové práce: doc. Dalibor Smutný

Oponent diplomové práce: Mgr. Barbora Kundračíková, Ph.D.

Akademický rok 2018/2019

Krajina / místo / prostor

Krajinou se zabývám už mnoho let a diplomová práce je vyústěním různých zkušeností. Na krajinu jsem se snažila za tu dobu pohlížet z mnoha úhlu. Je to prostor okolo nás, který se může různě proměňovat. Ale někdy změna není tak patrná, a proto se u mě občas objeví potřeba za krajinou vycestovat. Potom řeším, jak moc může bojácný introvertní člověk, jako jsem právě já, překročit hranice bezpečí a pohodlnosti. Vypravit se za krajinou a překonat pocity úzkosti ze změny a vstupu do neznáma. Vzniklé nepříjemné pocity se posléze ukáží být výzvou, na jejímž konci čeká silný pozitivní zážitek. A především inspirace pro tvorbu. Změna nabízí člověku nové možnosti pohledu do krajiny.

Nejde tedy jen o prázdninový výlet, ale především o cestu za prožitím a poznáním krajiny. Ta je neustále naší součástí, prostorem, který nás obklopuje, kde se pohybujeme a žijeme. Prožitím nějakého místa, se vytváří vztah mezi člověkem a místem.

Snažím se pracovat s charakterem krajiny. Nacházím si hlavní téma, které se mi zdá pro dané místo typické. A to pak zpracovávám několikrát v různých proměnách a z různých úhlů pohledu.

Největší inspirací mi byla cesta do Irska a Bielanských Tater. Proces tvorby nejdříve začíná zkušeností z daného prostoru (např. výstup na horu), která souvisí i s fotografováním a skicováním. Fotografie i skici však nepovažuji za finální výtvarné dílo, ale spíše za záznamový materiál a následný zdroj inspirace. Snažím se místo nějak zmapovat, uchopit, ale na druhou stranu si uvědomuji, že nejdůležitější je se dívat. Z nasbíraného materiálu až v bezpečí domova vznikají velké kresby s pro ně typickým rukopisem. Různě skládané body, tečky a čárky vytvářejí strukturu krajiny. Zároveň je v ní i jakési chvění, pohyb, který mi přijde v krajině důležitý. Využívám především černou tuš, kterou ředím do různě šedých odstínů.

Jakýsi předobraz nejdříve vzniká v počítači. Procházím fotografie, skládám intuitivně k sobě pohledy (vždy z jednoho konkrétního místa), které by na sebe mohly navazovat a vytvořit tak nový prostor. Nebo souvislý horizont, který není možné fotoaparátem postihnout. Tyto skládanky mi pak slouží jako předloha pro samotné kreslení. Jednu část diplomové práce tvoří právě takové velkoformátové kresby.

Po delší době, kdy jsem skládala z fotografií vlastní krajiny, jsem narazila na tvorbu Beate Gütschou. „*Pomocí klasické analogové fotografie vytvořila v současné krajině velkou zásobárnu tradičních obrazových motivů, které pak digitalizovala a s použitím počítačových programů sestavila do podoby velkoformátových ideálních krajin.*”¹

Na první pohled nemusí být na fotografiích nic zvláštního, ale na druhý objevuji něco znepokojivého. Krajina je příliš dokonalá, uhlazená a vytváří dojem divadelní kulisy.

Zajímají mě i výřezy v krajině, které tvoří svého druhu struktury. Krajina bez horizontu, začátku a konce. Těmito krajinnými detaily jsem chtěla vytvořit sérii kreseb podobné sbírce nebo archivvu, která je inspirovaná diapozitivy. Formát 5 x 5 cm se mi nabídl sám, když jsem náhodou našla stará sklíčka. Tento malý rozměr mi přišel vhodný proto, že tvoří kontrast k velkým kresbám. A také to mohou být jejich výřezy nebo detaily. Zároveň je pro mě velmi silný moment, kdy si mohu vzít diapozitiv do ruky a prosvítit si ho nastavením ke světlu. Připomnělo mi to mé dětství, kdy jsem si právě tak diapozitivы běžně prohlížela. Tuto formu jsem si zvolila také proto, že díky digitálnímu fotoaparátu mohu udělat několik set fotografií za výlet a tím trochu ztrácím vztah k vytvořeným fotkám. Nakreslením diapozitivu můžu obraz znovu v klidu zrealizovat podle mých potřeb a svým způsobem si místo a moment připomenout.

Dlouho jsem se rozhodovala, jak diapozitivы nainstalovat. Od promítání, přes nahlížení do prohlížečky a lepení na sklo, jsem se rozhodla pro řešení, které je pro mě nejčistší, kdy diáky leží na horizontální podložce a dají se vzít do ruky.

Inspirací mi je i např. německá umělkyně Christine Baumgarten, která vytváří především dřevoryty. Na jejích grafikách mě zaujala jejich variabilita. Z dálky připomínají černobílou fotografii, ale z blízka se dostáváme do zření rytých horizontálních čar a bodů. Obrazy se hýbou s divákem. Možná jsou mi blízké i proto, že v nich je stálý cvrkot a hemžení, které bych chtěla dostat i do svých krajin. Nemusí jít přímo o optický klam oka, ale třeba o různorodé členění jednotlivých plánů obrazu.

„*Obraz krajiny se proměňuje především tím, co v krajině umělec hledá.*”² Proto se i mé kresby mění, podle toho, co je pro mě zrovna důležité. V poslední době jsou to spíše hory a údolí, a i to se trochu odrazilo v diplomové práci. Přestože jsem vylezla sotva do 2000 m, námaha, kterou výstup obnáší, mi dává možnost krajinu lépe

poznat. A tím, že při stoupání můj zrak často míří přímo do hmoty úbočí kopce, více si uvědomuji struktury a proměny země.

Tak jako se krajina skládá z různých malých částí, tak i mé kresby se skládají z drobných bodů. Krajina – kresba pak už nemusí mít začátek, konec nebo horizont. Zaměřuji se pouze na rytmus povrchu země. Ale ani přesto by neměla kresba ztrácet kontakt s reálnou podobou krajiny. Proto potřebuji svou práci zakládat na podkladu skutečné krajiny a zkušenosti s ní.

Poznámky:

¹ NEDOMA, Petr a Marie RAKUŠANOVÁ. *Double Fantasy*. Praha: Kant, 2010. 11 s.

ISBN 9788074370236

² BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ, Naděžda, ed. *Krajina v českém umění 17.-20. století: průvodce stálou expozicí Národní galerie v Praze v paláci Kinských*. V Praze: Národní galerie, 2005. 5 s. ISBN 80-7035-300-7.

Použitá literatura:

SVOBODA, František, Aleš HOMOLA, Petr CZAJKOWSKI, Martin MARKEL a Barbora PONEŠOVÁ. *Krajina jako dílo: barokní krajinou od Mikulova po Znojmo*. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně, ve spolupráci s vysokým učením technickým v Brně, Fakultou architektury a Masarykovou univerzitou, Ekonomicko-správní a Filozofickou fakultou, 2016. ISBN 978-80-87967-08-9.

CÍLEK, Václav. *Makom: kniha míst*. 2., dopl. vyd. Praha: Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7363-120-8.

SVENSEN, Henrik. *Uhranuti výšinami: dějiny hor a proč nás přitahují*. Přeložil Jarka VRBOVÁ. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2067-7.

SCHAMA, Simon. *Krajina a paměť*. Praha: Argo, 2007. Zip (Argo: Dokořán). ISBN 978-80-7203-803-9.

SHEPHEARD, Paul. *Pěstěná divočina, neboli, Co je krajina?*. Přeložil Tomáš SMETÁNKA. Zlín: Archa, 2016. a Architektura. ISBN 978-80-87545-41-6.